

سرشناسه	: خانی‌زاد، شهریار، ۱۳۴۶ -
عنوان و نام پدیدآور	: کتاب سال معماری معاصر ایران ۱۴۰۰ / شهریار خانی‌زاد، رکسانا خانی‌زاد.
مشخصات نشر	: تهران: موسسه فرهنگی هنری- هنر معماری قرن، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۷۳۳ص: مصور(رنگی).
شابک	: 978-600-8649-16-8
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
موضوع	: معماری ایرانی
	Architecture, Iranian
	معماری بومی -- ایران
	Vernacular architecture -- Iran
	ساختمان‌های تاریخی -- ایران
	Historic buildings -- Iran
شناسه افزوده	: خانی‌زاد، رکسانا، ۱۳۷۶ -
رده بندی کنگره	: NA۱۴۸۰
رده بندی دیویی	: ۷۲۰/۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۷۶۸۰۷۹
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیپا

عنوان:	کتاب سال معماری معاصر ایران، ۱۴۰۰
تألیف:	شهریار خانی‌زاد، رکسانا خانی‌زاد
مدیر اجرایی:	رکسانا خانی‌زاد
ویراستاران:	رکسانا خانی‌زاد، لادن مصطفی‌زاده، آرین خانی‌زاد
مترجم:	مینا حنیفی‌واحد
ناشر:	هنرمعماری قرن
مدیر مسئول و مدیر هنری:	شهریار خانی‌زاد
مدیر مالی و بازرگانی:	سارا رحیمی
گرافیست و صفحه‌آرا:	مهشید اداوی
مشاوران عالی:	سهراب رفعت، علی خادم‌زاده، سارا رحیمی، الناز رحیمی، رضا مفاخر
مدیر بخش تحقیق، توسعه و آی.تی (IT):	آرین خانی‌زاد
مدیر بخش فنی و رایانه:	فرید عابدین شیرازی
ناظر کیفی و فنی چاپ:	شهریار خانی‌زاد
چاپ اول:	زمستان ۱۴۰۰
لیتوگرافی-چاپ:	اندیشه برتر
صحافی:	معین
شمارگان:	۱۱۰۰
شابک:	۹۷۸- ۶۰۰- ۸۶۴۹- ۱۶- ۸
تولید آتلیه‌ی مؤسسه‌ی فرهنگی-هنری هنرمعماری قرن	
«عضو انجمن فرهنگی ناشران کتاب دانشگاهی»	
© حق چاپ محفوظ است.	

• این اثر، مشمول قانون حمایت مؤلفان، مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ است، هرکس تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه‌ی ناشر، به هر شکل از نشر یا پخش (حتی در صفحات مجازی) عرضه کند، مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

• نشانی: تهران، خیابان شهید مفتاح (شمالی)، پایین‌تر از خیابان شهید مطهری، خیابان زهره، خیابان قابوسنامه، پلاک ۱، طبقه‌ی همکف، واحد ۶.
• تلفکس: ۸۸۳۴۲۹۶۱-۸۸۳۴۲۹۶۰

• سایت هنر معماری: www.aoa.ir • سایت دانشنامه‌ی هنر معماری: www.aoapedia.ir
• ایمیل دبیرخانه‌ی دائمی کتاب سال ایران: yearbook1400@gmail.com • اینستاگرام: [@honare_memari](https://www.instagram.com/honare_memari)

مستندسازی آثار شاخص و تأثیرگذار معماری ایران معاصر
کامران دیبا و معماری انسان‌دوستانه

۱۰ شهریار خانی‌زاد
۱۲ رکسانا خانی‌زاد

معماری، شهرسازی و منظر

۳۰ شیوا آقابابایی	هتل فرودگاه امام
۳۸ رضا اسدزاده، شبنم خلیل‌پور	ویلاي آرام
۴۶ کامبیز اسکندرآباد	خانه‌ی آرمان
۵۲ رضا اسلامی	خانه‌ی شماره‌ی ۲۳ (خانه‌ای برای دو دوست)
۵۸ یاسمن اسماعیلی و معماری انسان‌دوستانه	مدرسه‌ی گوهرخاتون
۶۴ پدرام ایزدی بروجنی	ویلاي میان‌مرز
۷۲ داوود بروجنی	کارخانه‌ی شمیم پلیمر
۸۶ مجتبی تسلط	ویلاي کبوده
۹۴ آرین جواهری	پروژه‌ی طوسی
۱۰۰ پویا خزائلی پارسا	ویلاي شهرک دریاچه
۱۰۸ پویا خزائلی پارسا	ویلاي درویش‌آباد
۱۱۴ پویا خزائلی پارسا و معماری انسان‌دوستانه	سازه‌ی قابل توسعه و جابجایی برای پناهندگان سوریه‌ای، ۱۳۹۳
۱۲۰ افشین خسرویان	ویلاي مایان
۱۲۸ محمدرضا خوئی‌فر	ویلاي ملیا
۱۳۴ محمدرضا خوئی‌فر	ویلاي پیاتزو
۱۴۰ محمدمهدی ذاکر حقیقی	ساختمان ۱۳۴۵
۱۴۶ سهراب رفعت	آبارتمان مسکونی گلنار
۱۵۲ سهراب رفعت	خانه‌باغ نیاوران
۱۵۸ فرداد زحمت‌کش‌راد، امیررضا ناصری‌فرد	کافه رستوران کوپر
۱۶۴ مزدک سپانلو، نگاره قره و ابوالفتح سپانلو	خانه‌ی کوه‌پُر
۱۷۰ محمدمهدی سعیدی	سپینود
۱۷۸ بیژن شافعی، ناهید بریانی	عمارت دربند
۱۸۴ پدرام شایگان	کارخانه‌ی بتن‌کندوان نوشهر
۱۹۰ پدرام شایگان	کومه
۱۹۶ فرامرز شریفی	ویلاي دماوند
۲۰۴ فرامرز شریفی	ویلاي جهرمی
۲۱۲ امیرحسین علوی‌زاده	اداری نشاط
۲۱۸ آرش علی‌آبادی و معماری انسان‌دوستانه	مدرسه‌ی ابتدایی جدگال
۲۲۶ آرش فخار، امیرهوشنگ اردلان	دانشکده‌ی فنی‌مهندسی دانشگاه بوشهر
۲۳۲ محمد فرجام	ویلاي پنج‌دری
۲۳۸ محمدرضا کهزادی	ویلاي اروس
۲۴۶ حمید گازر	ویلاي لواسان
۲۵۲ رامین مدنی	مجتمع مسکونی فرشادی
۲۵۸ رامین مدنی	مجتمع مسکونی اردیبهشت
۲۶۴ محمدمهدی مروت، علی محمدی	ایوان
۲۷۰ نوید مسعودی	ویلاي مسعودی

خانه‌ی آجریافت	علیرضا مشهدی‌میرزا	۲۷۶
ترمینال سلام، فرودگاه بین‌المللی امام خمینی	حمید مفیدی، حمید میرخانی، مسعود تذهیبی، سهند احمدیان	۲۸۲
رستوران داژیار	مرتضی مقدم، سامان بابایی، هیوا ابن عباس	۲۸۸
خانه‌ی رفیعی	جلیل موسوی	۲۹۴
طرح تجدید نظر در برنامه‌ی توسعه‌ی اراضی عباس‌آباد	سیدهادی میرمیران، حمید میرمیران	۳۰۲
سه خانه، یک خانواده	وحید نسیمی	۳۱۰
ویلا‌ی شماره‌ی ۱۴۵	قاسم نوایی	۳۱۶
خانه‌ی انجیر و گردو	محمد وارسته، رزا تبادار، مریم طباطبایی	۳۲۴
ویلا‌ی باباحیدر	حسین همایونی	۳۳۰

مرمت و احیا

خانه‌ی اخوی	پدیده آذین	۳۴۰
خانه‌ی تاریخی مُتوسلان	علیرضا اشرفی	۳۵۲
هتل بخردی	مرتضی بخردی	۳۵۸
احیای بازار تبریز	اکبر تقی‌زاده اصل	۳۶۶
خانه‌ی تاریخی مهین‌دخت مدنی (هتل مهینستان راهب)	سید اکبر حلی	۳۷۴
خانه‌ی منوچهری	سید اکبر حلی	۳۸۲
ارفک	محمدیوسف صالحی، محمدصادق افشارطاهری، کسری شفیعی‌زاده	۳۹۰
خانه‌ی علیزاده (کوهپُر)	منوچهر عزیزی	۳۹۶
بوتیک هتل دالان جهان	محمدرضا قانع، اردشیر قانع، نریمان پیراسته	۴۰۴
امان‌خانه	مجتبی کاظمی	۴۱۰

طراحی داخلی

خانه‌ی بی‌مرز	حامد اخوی‌زادگان	۴۱۸
آپارتمان مسکونی شیمی‌گیاه (پشت و رو)	امیرحسین اشعری	۴۲۴
سالن زیبایی هستی صالحی	محمود ابراهیمی، علی بهمنیار	۴۳۰
بازسازی مطب تخصصی زیبایی دندان	محمدتقی باقری	۴۳۶
خانه‌ی بوستان	محمدتقی باقری	۴۴۲
دفتر کار مجموعه کامپیوتر مرکزی	الناز بیطرف، هادی میراب	۴۴۸
کتابفروشی انتشارات نگاه	امیرحسین تبریزی	۴۵۴
کافه تراول	امین ترکان	۴۶۰
رویال گاردن	امین ترکان	۴۶۶
خانه‌ی روزن	مهیار جمشیدی	۴۷۴
کوهپایه	حسین خدابخش، حامد حسین‌پور	۴۸۲
پایان دارو	آرش خداداد، سمانه یاراحمدی	۴۸۸
دفتر مرکزی چوب‌گستر کانبار	ساسان سوادکوهی‌فر، عماد سوادکوهی‌فر	۴۹۴
دفتر مرکزی بیمه‌ی پاسارگاد	علی‌اکبر شکور، پریا خیراندیش	۴۹۸
بازسازی واحد اداری نیاوران	علیرضا شهلانی، محمدرضا نعمتی، حسین شریفی	۵۰۴
ساختمان شرکت اسپادانا	علیرضا شهلانی، سید محمدعلی موسوی، حسین شریفی، سپیده فرنی	۵۱۰
بی‌نهایت	آرمین عبدالله‌زاده، شیوا مردانی	۵۱۶

مجموعه غذایی آتلانتیس	حامد فتوت	۵۲۲
شوروم مرکزی فانتونی	سمانه قاسمپور، امیر قاسمپور	۵۲۸
دفتر کار پارک پرنس	فرشاد کازرونی، فرناز بخشی، آذین سلطانی	۵۳۶
آپارتمان دو-چار	سمانه متقی‌پیشه، اشکان قشقایی، پویا رنجبر	۵۴۲
بلو وینگز	رضا مفاخر	۵۴۸
نگین	رضا مفاخر	۵۵۴
مورا لانژ	حامد میرپادیاب، نگار تجملیان	۵۶۰
خانه‌ای برای برگشتن	پارمیس میرزبابایی	۵۶۶
دفتر بازتاب	نیما میرزامحمدی	۵۷۲
فمیلی فودبوتیک	مرتضی همتی	۵۷۸
سوئیت آزادی	مجتبی هوشنگیان شیرازی	۵۸۴

کانسپت

مجمع مسکونی و تفریحی مارینا	شیوا آقابابایی	۵۹۲
طرح مسابقه‌ی هتل پنج‌ستاره‌ی آرمیتاژ کیش	امیرحسین اشعری	۵۹۶
ویلا نیلا	رضا اسلامی	۶۰۰
ویلا سفید	میترا اسماعیل‌زاده	۶۰۶
باغبان‌خانه	مهسا تقوایی	۶۱۲
تئاتر شهر کرج	سعید حقیر، حامد کامل‌نیا	۶۱۶
طرح مسابقه‌ی هتل پنج‌ستاره‌ی آرمیتاژ کیش	بهزاد حیدری، شیرین صمدیان	۶۲۰
طرح پیشنهادی اسکله‌ی تفریحی کیش	الناز رحیمی	۶۲۶
خانه‌ی مان	الناز رحیمی	۶۳۴
ویلا‌ی جرزه‌های موازی	بهناز سرتپی	۶۴۰
بیمارستان ۲۵۰ تخت‌خوابی رازی کوه‌دشت	ساسان سوادکوهی‌فر، عرفان سوادکوهی‌فر	۶۴۶
چشم‌انداز طرقله	حوریه صادق‌پور‌هروی، زهرا صادق‌پور‌هروی	۶۵۲
مجمع مسکونی باغ‌پی	سید رضی علوی‌نژاد، پریسا نامیان	۶۵۶
طرح مسابقه‌ی هتل پنج‌ستاره‌ی آرمیتاژ کیش	شهاب علیدوست، سونا افتخاراعظم	۶۶۲
ویلا‌ی تجسم	سروش محمدپور	۶۶۸
طرح مسابقه‌ی هتل پنج‌ستاره‌ی آرمیتاژ کیش	بهروز منصوری	۶۷۴
طرح مسابقه‌ی هتل پنج‌ستاره‌ی آرمیتاژ کیش	پریس مهتاش، سینا احمدی	۶۷۸
ویلا‌ی جعبه‌ی آخر	نیما میرزامحمدی	۶۸۲
پاویون ایران، اِکسپو ۲۰۱۵، شهر میلان (۱۳۹۲)	حمید میرمیران	۶۸۶

طراحی

سومین نمایشگاه پتریتیکچر	امیرحسین اشعری	۶۹۲
شرکت آرویناژ	کوشا داراب‌نیا	۶۹۶
شرکت رونا لایتینگ	شهریار شهریاری	۷۰۶
شرکت مرانتی	مهدی عزیزی، آزاده رحمانی	۷۱۶

کامران دیا و معماری انسان‌دوستانه

رکسانا خانی‌زاد

It is rare for an architect with a professional career of slightly over a decade to have a tremendous impact on the art and architecture of a country. Kamran Diba was definitely one of the exceptions: a modern, historicist, and avant-garde Iranian architect with 12 years of professional activities in Iran. He managed to promote the level of Iranian architecture, art, thought, and life. Yes, his work not only influenced art and architecture, but also the thought and lives of Iranians. He not only thought about architecture, but tried to make both art and architecture serve the public and raise the level of people's awareness and life. He always used to say "People see, people learn, and people enjoy". Born on March 6, 1937, he was from a well-known family of the Tabatabai clan in Tehran. After graduating from high school, he went to the US to study architecture at Howard University in Washington D. C. and in 1964 he received his bachelor's degree. After that, he studied sociology between 1964 and 1965 and received his master's degree. He also worked on a new urban development project in Colombia. He returned to Iran immediately after completing his postgraduate studies in sociology from the US. Diba's love for his homeland is deep. Important works designed and built by Kamran Diba in Iran include Parviz Tanavoli's House (1969), Shafaq Park and Cultural Center (Yousefabad, 1969), Coastal Resort of Oil Company Employees in Mahmoudabad (1980), Comprehensive plan of cities such as Kerman, Bushehr Port, Shushtar, and Dezful (1973), Design and construction of Shushtar New Town (1974-1980) - for which he received an honorary diploma of Aga Khan, Tehran Museum of Contemporary Art (1976), a prayer hall next to the Carpet Museum in Tehran (Laleh Park), Niavaran cultural center and garden, the Shahid Chamran University Complex in Ahvaz (formerly known as Jundishapur, 1978). He was not interested in building private properties, and in his own words, his goal was "popular architecture"; that is to say, a kind of urban architecture for public consumption away from the private ownership. It was the friendship with Tanavoli that led Diba to break this commitment and design a residential building worth pondering. Diba had the collaboration of his artist friend, Parviz Tanavoli, in Shafaq and Niavaran projects. At Diba's request, Tanavoli made six statues of ordinary people, doing ordinary things and Diba placed them on the campus of the two cultural centers. His idea was very simple: "Combining art and architecture with everyday life."

Kamran Diba's residence in the US during his studies, and his travels to Paris (his parents' residence), paved the way for his closeness to post-war art in the West. His personal interest in art also led him to observe and study modern Western art consistently. Diba's paintings in later years illustrate the impact of those observations on him. This great interest and influence led to his deepest desire to have modern museums in Iran on par with the best museums in the West. Eventually he designed the Museum of Contemporary Art in Tehran and became the director of the museum. In an admirable and unprecedented move, Diba started to collect invaluable works of art for the museum that includes many of the most distinguished contemporary works by both Iranian and international artists. The collection is now among the most valuable art collections in the world worth billions of dollars. Thanks to rising oil prices and the increase of petrodollars, he was able to purchase an expensive collection of 20th century modern art, including a large number of paintings, volumetric works and photographs for the museum, which were put into exhibition for the public for the second time 25 years later (and the first time after the Islamic revolution) by director Alireza Samiazar in 2002. These works received an unparalleled response and attention from people and art lovers.

In the last years before the revolution, Diba had responsibilities regarding part of the arts and architectural activities throughout the country such as the preservation

کامران پیش می‌آید که یک معمار با کار حرفه‌ای کمی بیش از یک دهه، بتواند چنین تأثیر شگرفی بر هنر و معماری یک کشور بگذارد؛ کامران دیا یکی از این استثناها بود، معمار مدرن، تاریخ‌گرا و آوانگارد ایرانی که با ۱۲ سال فعالیت در ایران توانست سطح معماری، هنر و اندیشه و زندگی ایرانی را ارتقا دهد، بلکه فعالیت او علاوه بر معماری و هنر بر اندیشه و زندگی ایرانی نیز تأثیرگذار بود، او تنها به معماری نمی‌اندیشید بلکه می‌کوشید تا معماری و هنر، هر دو در خدمت اعتلای سطح فکری و زندگی عموم مردم باشند. در کلام او پیوسته این لغات جاری بود: «مردم ببینند، مردم یاد بگیرند و مردم لذت ببرند». او که متولد ۱۵ اسفند ماه ۱۳۱۵ خورشیدی و از خانواده‌ای سرشناس از خاندان اصیل طباطبایی‌ها در تهران بود، پس از اتمام دوره‌ی دبیرستان برای ادامه‌ی تحصیلات به آمریکا رفته و در دانشگاه هاوارد (Howard University) واشینگتن دی.سی در رشته‌ی معماری به تحصیل پرداخت و در سال ۱۳۴۳ (۱۹۶۴ میلادی) مدرک کارشناسی خود را از آن دانشگاه دریافت کرد. کامران دیا بین سال‌های ۱۳۴۳ تا ۱۳۴۴ مطالعاتی در زمینه‌ی جامعه‌شناسی انجام و مدرک فوق لیسانس خود را در این رشته دریافت کرد و همچنین توانست بر روی پروژه‌ی شهرسازی نوین شهر کلمبیا کار کند. وی پس از گذراندن دوره‌ی تحصیلات تکمیلی جامعه‌شناسی در آمریکا، بی‌درنگ به ایران بازگشت. دیا عاشق وطنش بود و همانطور که گفته شد قریب به ۱۲ سال در ایران کار کرد.

از آثار مهم طراحی و ساخته شده توسط کامران دیا در ایران می‌توان به منزل مسکونی پرویز تناولی (۱۳۴۸)، پارک و فرهنگسرای شفق (یوسف‌آباد، ۱۳۴۸)، استراحتگاه ساحلی کارکنان شرکت نفت در محمودآباد (۱۳۵۹)، طرح جامع شهرهای کرمان، بندر بوشهر، شوشتر و دزفول (۱۳۵۲)، دریافت جایزه‌ی معماری بنیاد آقاخان بابت طراحی و ساخت شهر جدید شوشتر نو (۱۳۵۲-۱۳۵۹)، موزه‌ی هنرهای معاصر تهران (۱۳۵۵)، نمازخانه‌ی جنب موزه‌ی فرش در پارک لاله‌ی تهران، مجموعه‌ی باغ، فرهنگسرا و دفتر مخصوص نیاوران و مجموعه‌ی دانشگاهی شهید چمران اهواز (جندی‌شاپور سابق، ۱۳۵۷) اشاره کرد. او علاقه‌ای به ساختن ملک شخصی نداشت و به قول خودش، هدفش "معماری مردمی" بوده است؛ یعنی نوعی معماری که جنبه‌ی مصرف عمومی و شهری دارد و از محدوده‌ی تملک خصوصی به دور است. تنها دوستی نزدیک با تناولی بود که دیا را بر آن داشت که این تعهد خود را شکسته و دست به طراحی یک خانه‌ی شخصی درخور تأمل بزند. دیا در پروژه‌های شفق و نیاوران از همکاری دوست هنرمندش، پرویز تناولی بهره جست. او به سفارش دیا شش مجسمه‌ی فیگور از آدم‌هایی با حالات روزمره و در حال انجام امور عادی ساخت و دیا آنها را در محوطه‌ی این دو فرهنگسرا قرار داد. ایده‌ی وی بسیار ساده بود: "تلفیق هنر و معماری با زندگی روزمره".

اقامت کامران دیا در آمریکا در دوران تحصیل و رفت و آمد به پاریس (محل اقامت والدینش)، زمینه‌ی نزدیکی او را با هنر بعد از جنگ در غرب فراهم ساخت. علاقه‌ی شخصی او به هنر نیز مزید بر علت شد تا به صورتی پیگیر و مستمر به مشاهده و مطالعه‌ی هنر مدرن غرب بپردازد. نقاشی‌های دیا در سال‌های بعد، به‌خوبی نشان‌دهنده‌ی تأثیری است که او از مشاهدات خود داشته است این علاقه، تأثیرپذیری و در نتیجه، آرزوی برخورداری از موزه‌ای مدرن در ایران، همپا و هم‌تراز با بهترین موزه‌های غرب، روز به روز در وجود او بیشتر قوت گرفت تا جاییکه منجر به طراحی موزه‌ی هنرهای معاصر تهران و سپس قبول پست مدیریت آن شد. دیا در حرکتی شایسته‌ی تقدیر، ارزشمند و بی‌سابقه، اقدام به گردآوری گنجینه‌های برای موزه کرد که شامل تعداد زیادی از ارزنده‌ترین آثار هنرمندان معاصر داخلی و خارجی می‌شود که هم‌اکنون در رده‌ی والاترین مجموعه‌های هنری دنیاست و ارزش مالی آن چند میلیارد دلار برآورد می‌شود. وی توانست به لطف بالا رفتن قیمت نفت و دلارهای حاصل از آن (پetro دلار) کلکسیون گران‌قیمتی از آثار هنری مدرن قرن بیستم شامل تعداد زیادی تابلوی نقاشی، اثر حجمی و عکس برای موزه خریداری کند که ۲۵ سال بعد و زمان مدیریت موزه توسط علیرضا سمیع‌آذر در سال ۱۳۸۱ این آثار برای دومین بار (اولین بار بعد از انقلاب) در معرض نمایش عمومی گذاشته و با استقبال بی‌نظیری از طرف مردم و هنردوستان مواجه شد.

در سال‌های پایانی قبل از انقلاب، پیگیری بخشی از فعالیت‌های هنر و معماری در سطح